HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

בודק הימנו ולהלן עשרים אמה מצא אחד בסוף עשרים אמה בודק הימנו ולהלן עשרים אמה שרגלים לדבר שאילו תחילה מצאו נוטלו ואת תפוסתו: **גמ'** אמר רב יהודה מצא [א]פרט למצוי מת [ב]פרט להרוג מושכב [ג]פרט ליושב בדרכו [ד]פרט לשראשו מונח בין ירכותיו תני עולא בר חנינא [ה]מת שחסר אין לו תפוסה ולא שכונת קברות וכל הני מ"ט לא אמרינן [ו]דילמא עובד כוכבים הוא: [ז]מצא שנים ראשו של זה בצד מרגלותיו של זה וראשו של זה בצד מרגלותיו של זה אין להן תפוסה ולא שכונת קברות [ח]מצא שלשה האחד יודע ושנים תחילה או [ט]שנים תחילה ושנים יודעים [י]אין להם תפוסה ואין להם שכונת קברות מעשה ברבי ישבב שבדק ומצא שנים יודעין ואחד תחילה וביקש לעשותן שכונת קברות אמר לו ר"ע כל שיגעת לריק יגעת לא אמרו שכונת קברות אלא לג' [א] ידועין או לשלשה תחילה: נוטלן ואת תפוסתן: [ז]היכי דמי תפוסה אמר רב יהודה אמר קרא [ו]ונשאתני ממצרים [ט] טול עמי וכמה שיעור תפוסה [ם]פירש רבי אלעזר [ב] [י](ברבי צדוק) נוטל עפר תיחוח וחופר בבתולה ג' אצבעות מיתיבי וכמה שיעור תפוסה פירש רבי אלעזר ברבי צדוק [ג] נוטל את הקיסמין ואת הקסססות וזורק את הוודאין ומניח את הספיקות והשאר מצטרף [ד] לרוב בניינו של מת ולרובע עצמות למלא תרווד רקב הוא דאמר כי האי תנא דתניא וכמה שיעור תפוסה א"ר יוחנן משום בן עזאי נוטל עפר תיחוח וחופר בבתולה שלש אצבעות: בודק הימנו אמר

מצא א' בסוף כ' בודק הימנו ולהלן עשרים שרגלים לדבר שאילמלי בתחילה מצאו נוטלו ואת תפוסתו. מצא עמה ממעט כגר ג' מתים לף כשמעט מחד י"ם לחוש לשכונת הקברות ולריך לבדוק עד[3] עשריס: **מצא** פרט למצוי. פי' ר"י שמא היה ידוע[4] לו שהוא נוטלו כדלמרינן בפרק נגמר הדין (סנהדרין דף מז:) [קבר כשמעט מוכר לפנותו] והא קבר לילוי לסור לפנותו למרינן התם פינהו מקומו טהור והכא משמע דים לו בתפוסה לחר ר"י דהתם לא בתפוסה לחייבי דמפוסה היינו לגד הקרקע בעומק לגאל התם בטומאה דרבנן לחייבי דמלרבנן מטמינן [ט] לתוך כל הקבר לד' רוחות לגאל בשב"ס פיים פרט למצוי דהיינו ג' ידוע ואינם בתחילה דבסמוך וקאי לשיעותו דמ"ל מקבר נתוך כל נקט הסוגא דהוא הדין לשלשתן ידועין דים לו שכונת קברות:

פרט להרוג. כלמרינן בסמוך דמת שחסר אין לו תפוסה ואין לו שכונת קברות: מת שחסר אין לו שכונת קברות. קשה להבין למה ושמא הלכה למשה מסיני הוא: **עובד** כוכבים הוא. דיקדלן אין קונרין אותו בעין זה: **אחד** ידוע ושנים הוא מוצא עתה בתחילה אין לו שכונת קברות. רשב"ם פי' הלכה למשה מסיני הוא ור"י פי' טעם בדבר אחין לנו [לומר] שכונת קברות ואין הקברות היה הולאל ונקברו שם ג' מתים כיון דמ' נודע בתחילה אי אתמר אחין לעולם נפנותם [ו] ולישמש שם [ונקברו] כי היכי דילמא לנו אחמר יהיו ידועים לנו אותם שעמנו ולא[5] אמרו שכונת קברות אלא לו [לשלשה] ידועים או לשלשה ממילה: **כמה** שיעור תפוסה פי' ר' אלעזר. הוא ר"מ בן פדת שהוא ממוך: נוטל עפר תיחוח ומופר בקרקע בתולה שלש אצבעות. בירושלמי מפרש שמוטל המת יורד בקרקע עד ג' אצבעות: **מיתיבי** כמה שיעור תפוסה פירש ר' אלעזר ברבי צדוק נוטל את הקיסמין. פי' מן המרון של עים שנתמת: וחת הקסססות. ר"ח כמו [ב] קוזזות מדמה: וחורק חת הוודאים פירוש מה שודפי לן שיהו מן המת: ומניח חת הספיקות. מה שהוח מסופק חם היו מן המת חם לחו מניח במקום המוגע [ח] שלא יטמחו עוזי טהרות ושמר שהוח כרור ו שהוח מן המת משלרפין לרוב בניו חו ברוב מן המת ולרובע לרוב רקב [ט] כמו יין קוסס (ב"ב דף נ:) מיני קיטוי ובשמים שמשימין בחרון ובקה לת"כ חין לו רקב לעשה גלגלין מידי דהוה מנקבר בחרון עץ לחף שערו העומד ליגזז מיבעיא לן פ' כ"ג (לעיל דף נת.) חי עשה גלגלין עוד מפרש קסססות היינו לשון דבר גלוי כמו [י] (יחזקאל יז) שלמת תפוסה לר"ת בדרבי לדוק חינו זקוק ליטול עפר לחין לו לחפור בקרקע בתולה כי [ט] חמורה ולחי חמת ושפיקו: **הוא** דאמר כי האי תנא דתניא כמה שיעור תפוסה פי' ר' יוחנן. לעו היינו ר' יוחנן המוגע חלא רבי יוחנן בן נורי [ם]:

ולריך שיהא נודף ממנו ולהלן עשרים אמה. שהיא כמינן שני מערות והמלר שביניהם. והמם [ט] מתרגם לה כד שמת בריה דרב לחידי חלילא דר"ם ל"מ פותח בה שתי מערות של [י]שם על שמוגה דמדא מנייהו בנפלי ואידך מוקים לה כדרבן דלמרי המערה חלא ד' חמות על ו' חמות ותמני סרי הוא דהויין וקא מוקים לה דמדא מנייהו בחלכסונא והויין להו עשריס והמם פריסים לכולה [ג] מילתא דמתניתין דהכא: **חוץ ומלא אחד** [א] **כפול עשריס נודף ממנו ולהלן עשריס אמה.** משום דלריכא למימר שכונת קברות היא זו: **שרגליס לדבר.** שהיא שכונת קברות מדאלכא ג' בתוך כ' אמה שיש בין זה לזה מד' אמות ועד ח' ועבדיגן ג' מלרפין לחד [ב] ואין קברין אלא בשדה שרגלים לדבר שאילמלי בתחילה מלאו נוטלו ואת תפוסתו. חבל עתה אמרת כבר ג' מתים לף כשמעט אחד י"ם לחוש לשכונת הקברות ולריך לבדוק עד[3] עשריס: **מצא** פרט למצוי. פי' ר"י שאם היה ידוע[4] לו שהוא נוטלו כדלמרינן בפרק נגמר הדין (סנהדרין דף מז:) [קבר כשמעט מוכר לפנותו] והא קבר לילוי לסור לפנותו למרינן התם פינהו מקומו טהור והכא משמע דים לו בתפוסה לחר ר"י דהתם לא בתפוסה לחייבי דמפוסה היינו לגד הקרקע בעומק לגאל התם בטומאה דרבנן לחייבי דמלרבנן מטמינן [ט] לתוך כל הקבר לד' רוחות לגאל בשב"ס פיים פרט למצוי דהיינו ג' ידוע ואינם בתחילה דבסמוך וקאי לשיעותו דמ"ל מקבר נתוך כל נקט הסוגא דהוא הדין לשלשתן ידועין דים לו שכונת קברות:

פרט להרוג. כלמרינן בסמוך דמת שחסר אין לו תפוסה ואין לו שכונת קברות: מת שחסר אין לו שכונת קברות. קשה להבין למה ושמא הלכה למשה מסיני הוא: **עובד** כוכבים הוא. דיקדלן אין קונרין אותו בעין זה: **אחד** ידוע ושנים הוא מוצא עתה בתחילה אין לו שכונת קברות. רשב"ם פי' הלכה למשה מסיני הוא ור"י פי' טעם בדבר אחין לנו [לומר] שכונת קברות ואין הקברות היה הולאל ונקברו שם ג' מתים כיון דמ' נודע בתחילה אי אתמר אחין לעולם נפנותם [ו] ולישמש שם [ונקברו] כי היכי דילמא לנו אחמר יהיו ידועים לנו אותם שעמנו ולא[5] אמרו שכונת קברות אלא לו [לשלשה] ידועים או לשלשה ממילה: **כמה** שיעור תפוסה פי' ר' אלעזר. הוא ר"מ בן פדת שהוא ממוך: נוטל עפר תיחוח ומופר בקרקע בתולה שלש אצבעות. בירושלמי מפרש שמוטל המת יורד בקרקע עד ג' אצבעות: **מיתיבי** כמה שיעור תפוסה פירש ר' אלעזר ברבי צדוק נוטל את הקיסמין. פי' מן המרון של עים שנתמת: וחת הקסססות. ר"ח כמו [ב] קוזזות מדמה: וחורק חת הוודאים פירוש מה שודפי לן שיהו מן המת: ומניח חת הספיקות. מה שהוח מסופק חם היו מן המת חם לחו מניח במקום המוגע [ח] שלא יטמחו עוזי טהרות ושמר שהוח כרור ו שהוח מן המת משלרפין לרוב בניו חו ברוב מן המת ולרובע לרוב רקב [ט] כמו יין קוסס (ב"ב דף נ:) מיני קיטוי ובשמים שמשימין בחרון ובקה לת"כ חין לו רקב לעשה גלגלין מידי דהוה מנקבר בחרון עץ לחף שערו העומד ליגזז מיבעיא לן פ' כ"ג (לעיל דף נת.) חי עשה גלגלין עוד מפרש קסססות היינו לשון דבר גלוי כמו [י] (יחזקאל יז) שלמת תפוסה לר"ת בדרבי לדוק חינו זקוק ליטול עפר לחין לו לחפור בקרקע בתולה כי [ט] חמורה ולחי חמת ושפיקו: **הוא** דאמר כי האי תנא דתניא כמה שיעור תפוסה פי' ר' יוחנן. לעו היינו ר' יוחנן המוגע חלא רבי יוחנן בן נורי [ם]:

בודק הימנו ולהלן כ' אמה. בפרק המוכר פירות (ב"ב דף קנ.) פליך עשריס ומתניתין מויין לשתי מערות ששם עשר ומלר הקבר ממריגן התם לר"ח ורבנן שם חמה ומשני בנפלים שרגילות הוח בשתים מן המערות גדולות[1] הסניה חל נפלים ולכך בשנים סגי בחלרנא על שם ואיכא למוקי התם למתני' (התם ומתני') להכא כרבנן למרי המערה חלא ד' חמות על ו' חמות ותמני סרי הוא דהויין וקא מוקים לה דמדא מנייהו בחלכסונא והויין להו עשריס והתם פריסים לכולה [ג] מילתא דמתניתין דהכא: **חוץ ומלא אחד** [א] **כפול עשריס נודף ממנו ולהלן עשריס אמה.** משום דלריכא למימר שכונת קברות היא זו: **שרגליס לדבר.** שהיא שכונת קברות מדאלכא ג' בתוך כ' אמה שיש בין זה לזה מד' אמות ועד ח' ועבדיגן ג' מלרפין לחד [ב] ואין קברין אלא בשדה שרגלים לדבר שאילמלי בתחילה מלאו נוטלו ואת תפוסתו. חבל עתה אמרת כבר ג' מתים לף כשמעט אחד י"ם לחוש לשכונת הקברות ולריך לבדוק עד[3] עשריס: **מצא** פרט למצוי. פי' ר"י שמא היה ידוע[4] לו שהוא נוטלו כדלמרינן בפרק נגמר הדין (סנהדרין דף מז:) [קבר כשמעט מוכר לפנותו] והא קבר לילוי לסור לפנותו למרינן התם פינהו מקומו טהור והכא משמע דים לו בתפוסה לחר ר"י דהתם לא בתפוסה לחייבי דמפוסה היינו לגד הקרקע בעומק לגאל התם בטומאה דרבנן לחייבי דמלרבנן מטמינן [ט] לתוך כל הקבר לד' רוחות לגאל בשב"ס פיים פרט למצוי דהיינו ג' ידוע ואינם בתחילה דבסמוך וקאי לשיעותו דמ"ל מקבר נתוך כל נקט הסוגא דהוא הדין לשלשתן ידועין דים לו שכונת קברות:

פרט להרוג. כלמרינן בסמוך דמת שחסר אין לו תפוסה ואין לו שכונת קברות: מת שחסר אין לו שכונת קברות. קשה להבין למה ושמא הלכה למשה מסיני הוא: **עובד** כוכבים הוא. דיקדלן אין קונרין אותו בעין זה: **אחד** ידוע ושנים הוא מוצא עתה בתחילה אין לו שכונת קברות. רשב"ם פי' הלכה למשה מסיני הוא ור"י פי' טעם בדבר אחין לנו [לומר] שכונת קברות ואין הקברות היה הולאל ונקברו שם ג' מתים כיון דמ' נודע בתחילה אי אתמר אחין לעולם נפנותם [ו] ולישמש שם [ונקברו] כי היכי דילמא לנו אחמר יהיו ידועים לנו אותם שעמנו ולא[5] אמרו שכונת קברות אלא לו [לשלשה] ידועים או לשלשה ממילה: **כמה** שיעור תפוסה פי' ר' אלעזר. הוא ר"מ בן פדת שהוא ממוך: נוטל עפר תיחוח ומופר בקרקע בתולה שלש אצבעות. בירושלמי מפרש שמוטל המת יורד בקרקע עד ג' אצבעות: **מיתיבי** כמה שיעור תפוסה פירש ר' אלעזר ברבי צדוק נוטל את הקיסמין. פי' מן המרון של עים שנתמת: וחת הקסססות. ר"ח כמו [ב] קוזזות מדמה: וחורק חת הוודאים פירוש מה שודפי לן שיהו מן המת: ומניח חת הספיקות. מה שהוח מסופק חם היו מן המת חם לחו מניח במקום המוגע [ח] שלא יטמחו עוזי טהרות ושמר שהוח כרור ו שהוח מן המת משלרפין לרוב בניו חו ברוב מן המת ולרובע לרוב רקב [ט] כמו יין קוסס (ב"ב דף נ:) מיני קיטוי ובשמים שמשימין בחרון ובקה לת"כ חין לו רקב לעשה גלגלין מידי דהוה מנקבר בחרון עץ לחף שערו העומד ליגזז מיבעיא לן פ' כ"ג (לעיל דף נת.) חי עשה גלגלין עוד מפרש קסססות היינו לשון דבר גלוי כמו [י] (יחזקאל יז) שלמת תפוסה לר"ת בדרבי לדוק חינו זקוק ליטול עפר לחין לו לחפור בקרקע בתולה כי [ט] חמורה ולחי חמת ושפיקו: **הוא** דאמר כי האי תנא דתניא כמה שיעור תפוסה פי' ר' יוחנן. לעו היינו ר' יוחנן המוגע חלא רבי יוחנן בן נורי [ם]:

הגהות התום'

1. גל"ל גדולה. 2. ל"ל כגון שבדק. 3. כ"ה ל"ג עוד. 4. ל"ל ידוע שלשה קבורה נקבר שם. 5. ל"ל ולכן לף אמרו.

מסורת הש"ס

א) [לעיל כא: ע"ש], ב) גי' ל"מ לחמר, ג) גי' ל"מ ד) [גי' העיון מגין למסוקה], ה) [ל"ל ממלריס טול עמי כך גירסת העיון בע' תכם וגי' הילקוט מקרקע ממלריס טול עמי וח"ל הרב נרטונידס דכתיב ומשתני ממלריס וקבריתני בקבורתם טול עמי וכתב המוסיפות יום טוב לף ממלת בכתוב שנקבר בתחילה במלריס והכמ"ס כתב דלמכמת הוח], ו) [טוסיפ הלפוס ועי' תוס' ד"ה כמה], ז) [ל"ל ד"ק קט:], ח) ל"ל בסוף], ט) ג' ל"מ לחמן, י) ולישמר שם בקברס. כ"ל, כ) [ב"ק קט.], ל) גירסת ל"מ וי"מ קסססות, מ) ל"ל ומח פרים, נ) גירסת ל"מ שם ולמ', ס) [ועי' תוס' כתובות ת. ד"ה רב וכו'],

נוסחת הריב"ן

ג) מפרש: כ) שלא מ' על פי שמוגה ומלא מניייהו כו' מוקים לה כלישנא דרבנן כו' מלא ו' חמות כו': ג) כלולה מתני': ד) בפוף כ': ה) מלא זה: ו) יודע זה קודם: ז) קנו מת: ח) ובקברי דמקומן: ט) בשכונת: י) ונוטלו: כ) מחר מהן אין: ל) ולא קנו: מ) הכי הוה: נ) (הוחיל כי' קברות) ליתא בכ"י: ס) לחמרמי ולישקר כו': ע) לחר פס לבו מלא: פ) כך וכן שם היו: צ) נמלחו: ק) הקיסמין שנאכרו מן האילן כשהקריב: ר) לחמר: ש) לגלול ורוחב כו': ת) מלטרפין:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה וכל הני וכו' קברות מ"ט לא לילמא כל"ל והל"ל:

הגהות הגר"א

(א) גמ' (יהושע לו לשלמה) מת"מ וכ"ג בתוספתא (פט"ז לחהלות) ("ג לה וע"ש שאמרו נפ' ולפי ג' מתלה אין לסס שכונת קברות ח"ס המוגע (וע' ל"ר לחהלות פט"ז): [ב] שם (בר' לדוק) מת"מ: [ג] שם עטל כו'. כ"ב גירסת התוספתא (פ"ב לחהלות) בוכר לח הלכותיו ואח הקמקט ועטל את הוודאי ועוד: [ד] שם והשאר מצטרף למלא כל"ל תרווד ועוד ועוד: קברות מלא תרווד ועוד: (ע' ל"ר לחהלות פ"ג): [ה] תוס' ד"ה מיתיבי כו' מניח במקום המוגע. ב"ב בתוספתא מפרש התוספתא שלפנינו בוכר לח הלכותיו ואח הקמקט ועטל את הוודאי ומניח לח הספיק וחפו עפר קברות מלא תרווד ועוד: [ו] שם והשאר מצטרף למלא תרווד ועוד ועפר קברות כל"ל (וע' ל"ר לחהלות פ"ג): [ז] תוס' ד"ה מיתיבי כו' מניח במקום המוגע. ב"ב בתוספתא מפרש התוספתא שלפנינו בוכר לח הלכותיו ואח הקמקט ועטל את הוודאי ומניח לח הספיק וחפו עפר קברות מלא תרווד ועוד: [ח] שם והשאר מצטרף למלא כל"ל תרווד ועוד ועפר קברות כל"ל (וע' ל"ר לחהלות פ"ג): [ט] תוס' ד"ה מיתיבי כו' מניח במקום המוגע. ב"ב בתוספתא מפרש התוספתא שלפנינו בוכר לח הלכותיו ואח הקמקט ועטל את הוודאי ומניח לח הספיק וחפו עפר קברות מלא תרווד ועוד: [י] שם והשאר מצטרף למלא כל"ל תרווד ועוד ועפר קברות כל"ל (וע' ל"ר לחהלות פ"ג): [כ] תוס' ד"ה מיתיבי כו' מניח במקום המוגע. ב"ב בתוספתא מפרש התוספתא שלפנינו בוכר לח הלכותיו ואח הקמקט ועטל את הוודאי ומניח לח הספיק וחפו עפר קברות מלא תרווד ועוד: [ל] שם והשאר מצטרף למלא כל"ל תרווד ועוד ועפר קברות כל"ל (וע' ל"ר לחהלות פ"ג): [מ] תוס' ד"ה מיתיבי כו' מניח במקום המוגע. ב"ב בתוספתא מפרש התוספתא שלפנינו בוכר לח הלכותיו ואח הקמקט ועטל את הוודאי ומניח לח הספיק וחפו עפר קברות מלא תרווד ועוד: [נ] שם והשאר מצטרף למלא כל"ל תרווד ועוד ועפר קברות כל"ל (וע' ל"ר לחהלות פ"ג): [ס] תוס' ד"ה מיתיבי כו' מניח במקום המוגע. ב"ב בתוספתא מפרש התוספתא שלפנינו בוכר לח הלכותיו ואח הקמקט ועטל את הוודאי ומניח לח הספיק וחפו עפר קברות מלא תרווד ועוד: [ע] שם והשאר מצטרף למלא כל"ל תרווד ועוד ועפר קברות כל"ל (וע' ל"ר לחהלות פ"ג): [פ] תוס' ד"ה מיתיבי כו' מניח במקום המוגע. ב"ב בתוספתא מפרש התוספתא שלפנינו בוכר לח הלכותיו ואח הקמקט ועטל את הוודאי ומניח לח הספיק וחפו עפר קברות מלא תרווד ועוד: [צ] שם והשאר מצטרף למלא כל"ל תרווד ועוד ועפר קברות כל"ל (וע' ל"ר לחהלות פ"ג): [ק] תוס' ד"ה מיתיבי כו' מניח במקום המוגע. ב"ב בתוספתא מפרש התוספתא שלפנינו בוכר לח הלכותיו ואח הקמקט ועטל את הוודאי ומניח לח הספיק וחפו עפר קברות מלא תרווד ועוד: [ר] שם והשאר מצטרף למלא כל"ל תרווד ועוד ועפר קברות כל"ל (וע' ל"ר לחהלות פ"ג): [ש] תוס' ד"ה מיתיבי כו' מניח במקום המוגע. ב"ב בתוספתא מפרש התוספתא שלפנינו בוכר לח הלכותיו ואח הקמקט ועטל את הוודאי ומניח לח הספיק וחפו עפר קברות מלא תרווד ועוד: [ת] שם והשאר מצטרף למלא כל"ל תרווד ועוד ועפר קברות כל"ל (וע' ל"ר לחהלות פ"ג):

פי' הרא"ש

להקדיש וצריכה הערב שמש. וליתא להך פירושא דכל טבילה דרבנן לא בעיא הערב שמש ואחר הבאת קרבנותי אוכלת בתרומ': המוצא מת בתחי' שלא היה יודע שהיה שם קבר: מושכב כדרכו. בגמ' מפ' למעוטי מאי: נוטלו ואת תפוסתו. מותר לפנותו משם ולקוברו במקום אחר ונוטל מן העפר של הקבר עמו כשיעור המפורש בגמ' והוא נקרא תפוסה. וכן אם מצא ב': מצא ג' אם יש בין זה לזה מד' אמות ועד ח' פי' מקבר ראשון עד ג' אין פחות מד"א ולא יותר מח': ה"ז שכונת קברות. וניכר שלשם קבורה נתנום משם ואפי' א' אם היה יודע שלשם קבורה נתנו שם היה אסור לפנותו אלא שבא' או ב' אנו תולין שלא נקברו שם אלא לפי שעה והיה דעתם לפנותם או נקברו בשדה בלא רשות הבעלים ולא קנו מקומם אבל כשהם ג' מוכח שזה המקום מיוחד לקבר כי אורך המערה הוא ח' ורחב המערה ד' אמות: כמלא משה וקוברייה לא גרסי' הכא דבפ' המוכר תנן גבי חצר ז' על ז' כמלא משה וקוברייה אבל לענין שיעור מערה לא שייך למתני שיעור זה: ובודק ממנו ולהלן כ' אמות דהיינו שיעור אורך ב' מערות והחצר ובפ' המוכר פריך אי לימא כר"ש [ג] דאמרי אורך המערה ו' וי"ח הויין ומוקי לה כרבנן וכגון בדבק באלכסון וא"נ כר"ש ובנפלים. ותימה אמאי לא פריך

נר מצוה

לז א מיי' פ"ט מהל' טומאת מת הל"ו:
לח ב ג ד מיי' שם הלכה ג:
לט ה מיי' שם הל"ה:
מ ו ז מיי' שם הל"ג:
מא ח מיי' שם הל"ו וע"ש בכ"מ:
מב ט מיי' שם הל"ח:

תורה אור השלם

1. וְשָׁכַבְתִּי עִם אֲבֹתַי וְנָשָׂאתַנִי מִמִּצְרַיִם וְקָבַרְתָּנִי בְּקִבְרָתָם וַיֹּאמֶר אָנֹכִי אֶעֱשֶׂה כִּדְבָרֶךָ:

בראשית מז ל

לעזי רש"י

בלישטי"ש. רגבי אדמה.

מוסף רש"י

מת שחסר. אבר כל שהוא, אין לו תפוסה. אין לריך ליטול תפוסתו עמו, ולא שכונת קברות. כי היכי דתנן מלא שלשה הרי זו שכונת קברות וקנה מקומו, ולילו היכל דתמר אבר אחד מהן אינו שכונת קברות ולא קנה מקומו (לעיל נא:).

פי' הרא"ש (המשך)

[מיניה] וביה מדקתני עד ח' אלמא אורך המערה ח' א"כ כ"ב הויין. וי"ל דשמא ס"ל שהחצר אינה רחבה כ"א ד' על ד'; ובודק הימנו ולהלן כ' אמה. מן הדרום לצפון וכן מהמזרח למערב דמספקא לן איזהו רוחב המערה ומרוחב המערה ואילך צריך לבדוק כ' אמה. וכן צריך לבדוק מצד א' כ' אמה מן הצפון לדרום ומן המערב למזרח דמספקא לן לאיזה צד היו שאין צריך לבדוק אלא מצד א' שהיו רגלים להכניס ראש המת תחילה לכוך ורגליו לצד חלל המערה הלכך אין צריך לבדוק אלא לצד רגלי המתים: מצא א' בסוף כ' בודק ממנו ולהלן כ' אמה שרגלים לדבר שזו השדה עשויה לקברים והיו בה ג' מערות אחרות ומשום רגלים לדבר תנא כל הני משניות הכא וכולן שנויות במקומן ואגב גררא תנינהו הכא: אמר רב יהודה המוצא פרט למצוי. פרשב"ם פרט לירוע שאם א' מהם ירוע וב' תחלה אין להם שכונה: מת שאין לו הרגל שאין לו תפוסה ולא שכונה משום דכחסר דמי והכי גמירי: מושכב פרט לישוב [בדרכו] פרט לשראשו מונח בין ירכותיו. דדלמא עובדי כוכבים ניניהו כיון שלא נקברו כדין: ראשו של זה בצד מרגלותיו של זה. אין דרך ישראל לקבור כך מתיהם. א' ירוע וב' תחילה פי' שהיה ירוע הקבר אבל אין ירוע אם נקבר שם לשם קבר או לפי שעה והיה דעתם לפנותו: ושנים תחילה שלא ירעו שהיו קבורים שם אלא עתה מתחלה מלאום או א' תחילה וב' ירועים יש להם תפוסה. אם בא ליטלם משם: ואין להם שכונה. ויכול לפנותם משם כיון שלא היו שלשתן מענין א' אין תולין שנקברו שם לשם קבר שהרי נמלאו ב' שאינם ירועים וכן ב' ירועים וא' תחלה אבל כששלשתן ירועים או תחילה או אנו תולין שלשם קבורה הונחו שם: היכי דמי תפוסה.

פי' היכי חזי: שצריך ליטול עמו: ממלרים טול עמי מעפר הארץ מיתורא דמצרים קדריש: וחופר בבתולה ג' אצבעות. מפ' בירושלמי שמוהל המת נכנס בקרקע ג' אצבעות: א"ר אלעזר נוטל עפר תיחוח ה"ג ול"ג ר"א בר צדוק אלא ר' אלעזר אומרה הוא דפרש ליה [וקא מקשה ליה] מ"ר"א בר צדוק וקאמר הוא דאמר כי האי תנא: הקיסמין. קוצץ עצים של הארון. ואת הקסססות כמו קוזזות אדמה: וי"מ שהיו נותנים בארון מיני [ג] קיוסססות כמו מקבל עליו עשר קוסססות למאה דפ' המוכר פירות. אלו נוטלן וגונזן. שלא ישמאו הנוגעים בהם קסמים משום גולל ודופק וקוסססות שנבלע בהם מוהל

ה) נרלה דל"ל דתמר לחורן המערה מ' ותתלר ו' עשרין ותמתין הויין ולי רבנן דתמרי כו'. ג) ל"ל מיני קיטוי וכשמיס קסססות כמו כו'.